

УДК 81 – 27

Олександр Потапенко

ORCID iD: [orsid.org/0000-0001-6844-9873](https://orcid.org/0000-0001-6844-9873)

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української лінгвістики і методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»,
вул. Сухомлинського, 30, 08400, м. Переяслав-Хмельницький
potapenko2017@ukr.net

Ганна Потапенко

ORCID iD: [orsid.org/0000-0003-1623-8366](https://orcid.org/0000-0003-1623-8366)

доцент кафедри української і зарубіжної літератури
та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»,
вул. Сухомлинського, 30, 08400, м. Переяслав-Хмельницький
potapenko2017@ukr.net

КОНЦЕПТ «ПІТЬМА» ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ХОЛІСТИЧНОГО ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО АНАЛІЗУ

У статті зроблено першу спробу холистичного культурологічного опису концепту «пільма», його металогічної, трансцендентної філософсько-лінгвістичної глибини у сучасній мовній картині світу українців.

У результаті інтегрованого підходу до аналізу концептів (філософія, християнство, езотерика, лінгвістика, культурологія) автор дійшов таких висновків.

Концепт «пільма» – Потенційний Першопочаток, Абсолютне Світло, повнота; Велика Матір як першопочаток Нового; одна із першооснов світотворення; Хаос, Велике Ніщо; символ вібруючої енергії, темної матерії та енергії (квантова фізика); Лукавий – символ зла, гріха; земне бездуховне життя.

Ключові слова: *концепт, пільма, чорний, лінгвокультурологія, символ, життя, християнство, езотерика.*

В статье сделана первая попытка холистического культурологического описания концепта «тьма», его металогической философской глубины в современной языковой картине мира украинцев.

В результате интегрированного подхода к анализу концептов (философия, христианство, эзотерика, лингвистика, культурология и др.) автор сделал такие выводы.

Концепт «тьма» – это Потенциальное Первоначало, Абсолютный Свет, полнота, Великая Матерь как первоначало всего; одна из первооснов творения; Хаос, Великое Ничто; символ вибрирующей темной материи и энергии (физика); Лукавый – символ зла, греха; земная бездуховная жизнь.

Ключевые слова: *концепт, тьма, черный, лингвокультурология, символ, жизнь, христианство, эзотерика.*

The article analyzed the concepts «darkness», «black» from the point of view of holistic, cultural studies approaches.

In the article is made an attempt a holistic culturological description of the concept of «darkness» and sub conception «black». The meta-logical, transcendental philosophical-linguistic depth in the modern language picture of the world of these concepts is shown. The etymology of the word «dark», the origin of this word and word-formation forms are considered.

It is noted that the territory of Ukraine is the mystical place of the planet, where the transfer of relay race of knowledge from successively changing one races of the globe takes place, and Black Earth is the breadbasket of Europe.

It is indicated that «black» does not have anything obscene and symbolizes the divine darkness unattainable. It is determined that the meaning of the word «dark» can be characterized as a potential first-born, Great Mother, the firstborn of all living things, the symbol of vibrating energy, the present sinful life of non-spiritual non-believers. The ancient Egyptians called their country Black Earth and the black color in them meant rebirth and resurrection, in Jews – understanding, the kingdom, in heraldry – foolishness, wisdom.

It is indicated that dark matter is hypothetical elements of the universe. The wicked man appears as a symbol of evil, sin, abandonment from the creator, pride. Black statues of the Virgin – images, symbols of potential energy, Mother of the world, the invisible world. It is determined that the dark aura is a completely real bioinformatics invisible structure with low-frequency vibrations, which is the result of evil, the hatred of people and which has a very negative effect on their physical, mental state, on the ground, on the whole of space in general. Dark aura – is the sinful animal side of the essence of a person who often becomes ruinous in his temptations and dirty affairs.

Key words: *concept, darkness, black, cultural studies, symbol, life, christianity, esoteric.*

В останні десятиліття бурхливо розвивається інтегрована наука лінгвокультурологія, яка досліджує, зокрема проблему концепту. Проте лінгвісти зосереджують головну увагу на типології, дефініції, структурі концепту, їх власне лінгвокультурним аспектам. Ми пропонуємо проаналізувати предмет і об'єкт лінгвокультурології і розглядати

концепт з позицій холистичного, ноосферного, ціннісно-сміслового, людиноцентричного підходів. Це передбачає залучення даних філософії, езотерики, богослів'я тощо.

Помітний внесок у вивчення концептів як лінгвокультурних явищ, зробили українські мовознавці О. Селіванова, В. Кононенко, В. Жайворонок, Н. Мех, В. Дороз, О. Потапенко, Ф. Бацевич, М. Олефіренко та ін.

Зокрема, ґрунтовно розглянуто теоретичні проблеми концептів у працях О. Селіванової «Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми», В. Кононенка «Українська лінгвокультурологія», Н. Мех «Лінгвокультурологема ЛОТОС у казковій, релігійній та художній картинах світу», О. Потапенка, Я. Потапенка, В. Куйбіди «Українська лінгвокультурологія» та ін.

У науковій літературі практично відсутні аналізи концепту «п'ятьма» з позицій холистичного, ціннісно-сміслового, ноосферного підходів. Як правило, аналізується лише лінгвокультурологічна специфіка концепту «світло».

Мета статті – зробити спробу холистичного культурологічного опису концепту «п'ятьма», показати його металогічну, трансцендентну філософсько-лінгвістичну глибину в сучасній мовній картині світу.

Завдання – показати діалектичний, енантіосемологічний характер концепту «п'ятьма»; дослідити філософсько-езотеричні параметри аналізованого концепту; запропонувати голографічний, багатовимірний опис концепту «п'ятьма».

Протягом багатьох десятиліть у світі панувало однобоке «чорно-біле», механістичне, дуальне мислення. В останні роки філософи, культурологи, мовознавці, настійливо заговорили про необхідність холистичного, інтегрованого підходу до аналізу явищ, предметів і фактів.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що дихотомія «світло-п'ятьма» є однією з ключових лінгвокультурологічних констант (концептів). Якщо перша частина «світло» проаналізована достатньо глибоко, то друга – «п'ятьма» практично не вивчена, особливо через призму холистичного підходу.

Предметом дослідження у статті є праці філософів, культурологів, богословів, фізиків, езотериків, мовознавців, у яких розглядався концепт «п'ятьма».

Аналіз наукової літератури свідчить, що в останні десять років загальні питання лінгвоконцептології плідно досліджуються у роботах Ю. Степанова, В. Маслової, В. Карасика, О. Селіванової, Н. Мех та ін. Проте, саме аналізований концепт залишився практично поза увагою лінгвістів.

Словниках української мови є лише такі значення слова «п'ятьма»: 1) відсутність світла, освітлення; темнота, тьма; 2) темнота, що настає з наближенням ночі; глибокі сутінки; 3) неосвітлене місце, темний простір; 4) неосвіченість, культурна відсталість; 5) зло, темні сили, породжені неосвіченістю, безкультур'ям і т. ін.

Мовознавці переконливо довели, що словникові статті, які пояснюють лише лексичне значення слова, неспроможні охопити всю глибину та багатогранність концепта.

У словнику вміщено понад 30 давніх словотвірних форм цього слова «темний» (*темнавий, темник, втемну, сутемний (дуже темний, майже чорний)*).

Цікаво, що тлумачний словник української мови в 11-ти томах вмістив лише одне (!) слово «пільма» і 13 словоформ слова «темний».

На жаль, в етимологічному і тлумачному словниках не вміщено жодної форми цього слова, яка б пояснювала концепт з точки зору християнства, езотерики, міфології, фізики.

У статті М. Маковського «Сравнительная мифологическая символика в индоевропейских языках» наводяться такі етимологічні паралелі: «Темрява – невід’ємна частина Безодні, творчого початку, який народив все живе у Всесвіті, пор.: рос. *тёмный*, але тох. *Atām* «народжувати». За даними Марка Маковського, слово темрява («темнота») етимологічно співвідноситься у різних мовах світу з таким поняттям як: істинний, світлий, сильний, релігійний екстаз, порожній, вода та вогонь, надприродне, початок всього живого, поклоніння тощо (Маковский М., 2015, с. 36).

У книзі Віталія Жайворонка «Знаки української етнокультури» зазначено: «**темрява**» **темнота** = **тьма** – відсутність світла, освітлення; пільма у переносному розумінні – щось незрозуміле, невідоме; також відсталість, некультурність, неписьменність; з темрявою пов’язують розгул нечистої сили (звідси **темні сили**), тому пільма навіює страх, небезпеку; темнота призводить до різних неприємних ситуацій, тому кажуть : «Темнота, хоч падай», «Темнота хоч око виколи...»; темрява бореться зі світлом, одне приходиться на зміну іншому («Темрява перед світлом мусить уступити»); за Біблією, при створенні світу Бог спочатку створив небо та землю, а потім «відділив світло від темряви» (Жайворонко В., 2006, с. 90–92).

У різних міфологічних словниках зазначається, що відділення світла від пільми є рівнозначним відділенню **хаосу** від **космосу** і є одним із головних мотивів усіх космічних міфів. У зороастрійській міфології історія всесвіту і суспільства – це постійна боротьба світла і темряви. Існували боги, демони ночі і темряви.

В езотеричній доктрині концепт «пільма» має специфічні парадоксальні субконцепти.

Дуже цікаві думки з приводу **Пільми** висловлені у книзі Лариси Дмитрієвої «Тайная доктрина» Елены Блаватской в некоторых понятиях и символах», Ч II: «Розіп’явши Христа, воїнство **пільми** на чолі з Сатаною створило лише умови для... своєї загибелі. **Пільма** стала **активно пожирати пільму**» (Дмитриева Л., 1994, с. 101).

І далі Л. Дмитрієва зазначає: «Період, коли світом буде правити Антихрист і багато його темних слуг у образах людей, – це час особливо згустілої пільми, коли купівля-продаж затьмарять народ, зробивши його

воїстину біснуватим... Епоха фальші і перекручених великих і стародавніх як світ загальнолюдських ідей, які перетворюються уже на очах одного покоління на свою протилежність – чи це не свідчення часів Антихриста?... Навіть слово «**любов**» і «ненависть» перелицювалися: наприклад, стало звичним поняттям любов до максимуму матеріальних благ і ненависті до ближнього. Як сказано одним пророком: що противне Богу, те шанується людьми» (Дмитрієва Л., 1994, с. 380–381).

Епоха Антихриста – час брехні, розпусти, беззаконня, зневаги до людської гідності, ненависті, жорстокості, розгулу злочинності!

Антихрист, каже предання, захопить світове панування над душами людей – над їхніми живими душами – але й зробить себе предметом поклоніння в церквах. На жаль, численні збочення католицьких єпископів, розкішні авто, будинки православних, участь у бізнесі церковних функціонерів свідчить про початок темної ери.

Але не все так безнадійно. Як зауважує Л. Дмитрієва, Антихрист найбільше боїться «революційного вибуху свідомості народу» (Дмитрієва Л., 1994, с. 390).

Антихрист – без людей, без їхньої синхронізованої низьковібраційної енергії – ніщо. Адже його руки – люди. Написавши ці слова, я подумав: «Коли я в молитві стаю на коліна перед ликом Спасителя, разом зі мною вклоняється Христу і мій маленький сатана (лукавий)! А якщо ми **всі** станемо у покаянні сердечному, у молитві любові перед Господом?» Антихрист воїстину... послідує за Христом і буде врятований! Так вчить Православ'я!

Таємна мудрість вчить: немає ні Диявола, ні зла поза людським створінням. Не треба шукати його у Всесвіті, просто погляньте у дзеркало!

І далі Л. Дмитрієва наголошує: «Влада Князя світу цього велика, але вона **залежить від людей**. У цьому важкому, темному, дихаючому злістю та людськими гріхами нижчому світі, який безпосередньо межує з нашою Землею, сконцентровані найнижчі енергії. Тут, після фізичної смерті, існують ті люди (і не-люди), чия аура ледве світиться або вже не світиться. Тут концентруються ті істоти та мислеформи, які можна назвати чудовиськами... Очищення нижчих астральних шарів – першочергове завдання... І саме тому Землі у кінці ХХ на початку ХХІ ст. особливо важко. У задушливій **пільмі** дуже важко доводиться й людству. Збільшуючи свою бездуховність, воно сильніше притягує **темряву**» (Дмитрієва Л., 1994, с. 408).

Лариса Дмитрієва вказує ще на одну важливу деталь: «Як Вищий Вогонь, Христос напружив простір до такого ступеня, що сховані під масками вороги людства просто втратили глузд. Саме з моменту розп'яття Христа, Сатана був приречений... Як не витримують високих енергій сутності нижчого Астралу, так не витримують на Землі і «**темні**», навіть якщо носять маски «**світлих**», навіть якщо не знімають «посмішку» з обличчя, коли зраджують чи підписують вирок друзям. Цю напругу простору на Землі створюють не лише космічні хвилі, але й високодуховні

люди – своєрідні живі генератори. Їхня енергія допомагає зривати лицемірні маски темних і сприяє виявленню прихованої сутності людини.

Прихід Христа на Землю подівав на прихованих слуг п'ятьми аналогічно тому, як діють енергії вищих сфер на істот низького астралу» (Дмитрієва Лариса, 1994, с. 428–430).

Древня східна мудрість стверджує: «Пітьма – є Отець-Мати, а Світло їхній Син». У семи станцах із книги «Дзиан» сказано: «5. Єдина Пітьма наповнювала Безмежне Все. 7. Видиме і Суцце Невидиме перебувало у Вічному Не – Бутті – Єдиному Бутті» (Станца I). «Трепет поширюється, торкаючись своїм Стрімким Крилом всього Всесвіту і Зародка, який перебуває у Пітьмі, Пітьмі, яка дихає над дрімаючими Водами Життя».

«Отець – Мати пряде Тканину, верхній край її прикріплений до Духу, Світла Єдиної Пітьми, а нижній до Тіньового краю, до Матерії; і Тканина ця є Всесвіт, зітканий із Двох Сутностей... (Станца III).

«3. Із Променистості Світла-Променя Вічної Пітьми – полинули у Простір Енергії, знову пробуджені: Єдиний із Яйця, Шість і П'ять. Потім Три, Один, Чотири, Один, П'ять – Двічі Сім...» (Станца IV). І тут ми помітили диво: Запишемо слова цифрами: Три, Один, Чотири, Один, П'ять – 3,1415... Але ж це найголовніша константа науки – число Π (!) Але ж воно відкрите недавно, а Станцам – тисячі років!! Чудо!

Більше того, у сакральній математиці число Π вважається числом Світовою Розуму, Логоса, проявленого Творця! (Дмитрієва Лариса, 1994, с. 450–455).

Л. Дмитрієва у книзі «Тайная доктрина» Елены Блаватской в некоторых понятиях и символах» пише: «Езотерична філософія навчає, маючи на увазі той чорний фон, який за білим Кругом: «ПІТЬМА – це Абсолютне СВІТЛО». Але людський розум так побудований, що він не може досягнути таке СВІТЛО!... (Дмитрієва Л., 1994, с. 115).

І зірка помирає. І знову народиться? Звідки? Де те вмістилище більйонів потенційних зірок? І яка ж могутність того СВІТЛА, що викидає у Безмежний Простір зірки, як маленькі іскорки, які згасають на льоту? І ця миттєвість їх життя називається у людей Вічністю!

Яка ж потужність цього СВІТЛА, якщо навіть його «згасаючі на льоту іскри» мають таку силу, що людина не просто осліпне поблизу, але й згорить разом з планетою...

Як назвати цю немислиму таємницю Первинного СВІТЛА, якщо не Пітьмою? Вона непроникна для почуттів, а отже і для розуму. І тому для нас це Абсолютна ПІТЬМА. Щоб не засліпити все, що бачить і відчуває, щоб не спопелити Життя силою свого Вогню, це Світло – Дух може бути показане людині і всьому живому лише дуже затемненим, лише вкритим багат шаровим цупким покривалом Матерії. Таке «вкрите покривалом» Світло древні назвали ТІННЮ...

Справжня реальність – там, за Кругом. Але для всього суцього... вона недосяжна і незбагненна. Вона – ТЬМА.

Те, що в Крузі – це ТЬМА у відображенні. Це – МАТИ.

Ми помітили такі дивовижні закономірності. Подивіться на слова: «ТЬМА – МАТЬ». Вони – ніби порушена дзеркальна симетрія (а саме це лежить в основі матерії!!!) Якщо переставити місцями **дві літери** у слові «ТЬМА», то одержимо – «МАТЬ»!!

Але ж у багатьох міфологіях народів світу **пільма** ототожнювалася саме з материнським Началом Великою Матір'ю, потенційними можливостями (Братко-Кутинський О., 1996, с. 56). В «Енциклопедії символів» Дж. Купера читаємо: «Мати, Велика Мати, Мати-Богиня. «Природа, всезагальна Мати, повелителька всіх елементів, Цариця всіх духовних речей, смерті та безсмертя прародителька усіх існуючих богів і богинь («О, Ти, яка огортаєш увесь всесвіт і в «усі часи залишаєшся невидимою», **«Вона та, хто керує із пільми»**... Мати – це архитипова жінка, першопочаток всого живого, первинна повнота, яка містить усі принципи.

Духовно вона – архитипова повнота, самодостатня і яка самозміцнюється; діва, що дає життя сину – Світлу». Не менш дивовижним є і таке явище. Основа матеріального світу – Матерія – **має спільний корінь** із словом **Мати**!! Більше того поширене нині поняття **матриця** як архетип, шаблон, основа чогось теж має цей корінь! А згадайте «материнська плата» у комп'ютері, «материнські клітини» тощо.

Більше того слово **мати** – одне із найдавніших і звучить у десятках мов світу (!) однаково! А чи не є дивовижним той факт, що слово **атом**, цеглинка Всесвіту, має три спільні зі словом «МАТИ» елементи – А, Т, М! А чому такі ж елементи містять таке важливе поняття як **АТМАН** – Вселенський Дух, Божественна Монада, вища душа?? (Купер Дж., 1995, с. 199–200).

А тепер звернемося до головної книги єврейського містицизму: «Іскра непроникної **Пільми** зійшла...». Оксюморон «іскра непроникної пільми» описує перший поштовх еманції Безмежного, який започаткував процес Творення. **Іскра ця сяє так яскраво і могутньо, що її неможливо побачити**». І далі автор пише, що його співбесідник, почувши слова «Іскра непроникної пільми» заплодував і вигукнув: «Ось так Баал га – Зогар цим блискучим парадоксом натякає на Великий вибух і потрапляє у саме серце космічного танцю між матерією та антиматерією, який сучасні фізики лише починають усвідомлювати!» (Дмитриева Л., 1994, с. 382).

Згідно із Зогаром (у перекладі це слово означає «блиск», «сіяння») все створено Богом, Безмежним Ейн Софом. Початком творення стає точка божественного світла – Хокма. Але ж сучасні фізики зараз говорять також про точку – точку сингулярності до великого вибуху!! А тепер звернемося до Біблії, де сказано, що першою дією світобудови Божої було сотворіння світла: «І сказав Бог: нехай буде світло. І стало світло. І побачив Бог світло, що воно добре, і відокремив Бог **світло від темряви**» (Бут. 1.3-5).

Але спочатку читаємо: «Земля ж була **безвидна і порожня, і темрява** над безоднею, і Дух Божий носився над водою» (Бут. 1,2).

У «Катехизисі» міститься таке пояснення поняття: «Слово «пїтьма» («гошек») у давньоєврейській мові... є символом непізнаності і незліченності. «Пїтьма», зокрема, означає відсутність явищ, які спостерігаються у часі. Хід часу для нашої свідомості зазвичай пов'язується із зміною дня і ночі, тому «пїтьма» означає неможливість встановлення якого-небудь хронологічного відліку часу від початку існування матерії... Це цілком узгоджується із уже вказаними рисами матерії – «безвидна і порожня» (Лубський В., Лубська М., 2009, с. 196).

У плані гносеологічному «пїтьма» означає і недоступність для пізнання матерії в собі, і зокрема, означає неможливість одночасного адекватного відображення у нашій свідомості всієї сукупності змін, які сталися за час її існування.

Таким чином, у багатьох релігіях, міфологіях головними дійовими особами Творення є Бог, Світло, що народжується із Темряви.

Проте не все так просто, як нам здається. У лекції О. Дугіна «Філософія традиціоналізму» сказано, що в орфічній космології є одна істота: Фанес. Вона репрезентує собою першозгусток трансцендентної пїтьми і посідає проміжний стан між проявленим світом і божественним Ніщо. Це уже не Ніщо, але ще й не щось.

Дуже цікаву гіпотезу запропонував В'ячеслав Лапшин, який стверджує, що інформація – це позначення форми простору. Перша поява інформації пов'язана з появою **Світла та Темряви**. Існує певна форма деформації в просторі Світла і в просторі Темряви. Й існує інформація, яка виникла як продукт взаємодії Світла й Темряви, саме у серединному стані. Такий серединний простір ще називається Бардо-проміжний простір. У перших рядках Біблії читаємо слова про те, що спочатку були Світло і Темрява. Бог відділив Світло від Темряви. Рідко хто звертає увагу на те, що з'являється третя складова і щось проміжне (Бардо – простір). Серединна бардова інформація (ідея) втілюється спочатку зліва, як певна віртуальна реальність, як проект (нематеріальний простір), і потім поступає для виконання вправо, у матеріальний простір».

А, може, вчений говорить про Духоматерію, Боголюдей, Гармонію та Хаос?

Інваріантним лінгвокультурологічним смислом поля «пїтьма» є «чорнота» («чорний»). Розглянемо його детальніше.

О. Блаватська зазначає, що чорний вогонь (Зогар) – кабалістичний термін для позначення Абсолютного Світла та Мудрості; чорний тому, що недосяжний для нашого розуму. В українській фразеології є відбитки подібних стародавніх вірувань у таких стійких сполуках: *із тьми віків* – з глибокої давнини; *у тьмі віків* – у глибокій давнині. Як правило, у працях дослідників (П. Трощин, С. Плачинда) Чорнобог трактується як бог зла, ворог Вирію, людей і світла». Заступник усіх злих сил, володар підземного мертвого царства». Проте, як слушно зауважує Аріель М. Маковський: «В ареалі розселення слов'янських народів є досить багато Чорних гір;

очевидно, це божество користувалося великою популярністю». А, й справді, на Україні й нині є сотні географічних назв, топонімів, які мають сакральне значення (Чернеча гора, Чорне море, Чорнухи, Чернігів). Вчений вважає, що Чорнобог – це могутній бог землі, води, підземного світу (Маковський М., 2015, с. 37). А, отже, й усіх скарбів, які там були (корисні копалини). Чорнобог – заступник землеробів, ремісників. Очевидно, вчений має рацію, бо у Давній Русі «черню» зазивали небагатих, простих, незнатних людей (В. Колесов). Українське прислів'я «*Чорна земля білий хліб родить*» свідчить про те, що у свідомості наших пращурів корінь *-чорн-* асоціювався з плодючістю, родючістю!

А згадайте славетні українські *чорноземи*. Чому у назві одного із найбільших багатств України присутнє це слово?

У книзі О. Братко-Кутинського «Феномен України» сказано, що за даними В. Докучаєва «український чорнозем є «результатом надзвичайно щасливого і дуже складного комплексу цілого ряду фізичних умов, і що в існуючих кліматичних умовах ніде на земній кулі навіть за мільйони років не може утворитися «такий благодатний ґрунт, який становить корінне, ні з чим незрівнянне багатство» (Братко-Кутинський О., 1996, с. 10). О. Братко-Кутинський «виявив, що значний масив українських земель (приблизно Вінничина і Житомирщина) з часу появи на земній кулі перших наземних рослин та перших тварин (Силурійський період) ні разу не був затоплюваний водами морів та океанів. Це означає, що протягом сотень мільйонів років тут зберігався і нагромаджувався родючий ґрунт та послідовно розвивався **найбагатший у світі генетичний фонд**. Це означає, що протягом усієї історії нашої планети **ця земля відігравала роль недоторканої генетичної скарбниці, була чимось на зразок велетенського природного «Носового ковчег»**... Це означає, що саме терен України є тим містичним місцем планети земля, на якому відбувається передача естафети знань від послідовно змінюючих одну рас земної кулі: лемурійської, атлантичної, арійської» (Братко-Кутинський О., 1996, с. 201–202).

І нині наші унікальні українські чорноземи є чи не житницею Європи. Тому фашисти не випадково вивозили у роки війни цілими ешелонами саме наші чорноземи. А, може, Чорнобог – це і є таємничий бог найродючіших у світі ґрунтів, найбільших врожаїв, ім'я якого живе й донині у топонімах, гідронімах слов'ян?

Нам у жодному випадку не можна віддавати чорноземи іноземним інвесторам у приватну власність!

У книзі Митрополита Іларіона «Дохристиянські вірування українського народу» вміщено опис храму давніх слов'ян, зроблений арабським письменником Аль-Масуді у Х столітті: «А другий храм був побудований одним із їхніх царів на Чорній горі – його оточують чудові води, різнокольорові й різновидні, відомі своєю користю. В ньому вони мали свого великого ідола в формі людини, зробленого як стара людина

з палицею в руці... Під правою його ногою знаходиться малюнок **чорних воронів, чорних крил**... (Митрополит Іларіон, 1992, с. 209).

Мало хто знає, що стародавні єгиптяни називали свою країну **Кемі** чи «**чорна земля**». У Єгипті чорний колір означав відродження та воскресіння, у євреїв (у Кабалі) – розуміння, царство, у геральдиці – благородність, мудрість» (Дж. Купер Дж., 1995, с. 305).

Дуже цікаві факти про втаємничене значення чорного кольору наведені у М. Маковського. Зокрема, вчений пише: «Серед інших вбрань Попелюшки було і чорне плаття, і хоча сьогодні цей колір вважається символом зла, первинно він, очевидно, був уособленням добра. У деяких випадках єгиптяни зображували Ізиду у чорному вбранні, а Діана, богиня Світла, згідно із уявленнями древніх носила чорний одяг не рідше, ніж білий...

Проте у Чорному кольорі немає нічого непристойного і його істинне значення досить легко зрозуміти. Він символізував «Божественну Питьму» Недосяжного, Безмовного, Вічного. За своєю сутністю чорний колір був одним із відтінків Мудрості...» (Маковський М., 2015, с. 40–41).

Таким чином, тлумачні словники української мови слід доповнити таким значеннями, субконцептами:

1. Питьма (езотеричне) – Не – Буття, Потенційний Першопочаток; Абсолютне Світло, первинна повнота, яка містить всі принципи.

2. Питьма – Велика Матір, всезагальна Матір, першопочаток всього Живого.

3. Питьма (біблійне) – одна із першооснов світотворення; символ непізнаваності та незліченності; відсутності явищ, які спостерігаються у часі, недоступність пізнання матерії «в собі».

4. Питьма – Хаос, Велике Ніщо.

5. Питьма – символ вібруючої енергії – таємної та всеохоплюючої.

6. Темна (матерія, енергія) (наукове) – гіпотетичні первинні елементи світобудови, матеріального Всесвіту.

7. Питьма (морок) Божественна – неперевершеної яскравості духовне Світло Творця; умова осягнення людиною Бога; покрови Таїни непроявленого Всевишнього.

8. Питьма – теперішнє земне грішне життя бездуховних невіруючих людей.

9. Питьми (князь) – Сатана, Лукавий – символ зла, гріха, відпадання від Творця, гордині.

10. Чорні (статуї) Богородиці – образи, символи потенційної енергії, Праматері, невидимого світу.

Дивовижно те, що сучасні генетики довели: Праматір людства жила 200 тис. років тому саме в Африці і, очевидно, мала темний колір шкіри!

Темна (аура, енергетика) – цілком ріальна біоінформаційна невидима структура з низькочастотними вібраціями, яка є наслідком зла, ненависті людей, яка вкрай негативно впливає на їхній фізичний, психічний стан, на Землю, увесь Космос в цілому. Темна (душа) – гріховний, тваринний

бік сутності людини, який часто стає руками Лукавого у його спокусах та брудних справах.

Подальшого розгляду потребують питання, що стосуються вивчення окремих питань лінгвокультурології, зокрема концепту «Пітьма». Отже, як бачимо, стан досліджуваної проблеми вимагає нових ідей, поглядів та підходів.

Список використаних джерел

1. Братко-Кутинський О. Феномен України / Братко-Кутинський О. – К. : «Вечірній Київ», 1996. – 304 с. – Бібліогр.: 90 назв.
2. Дмитриева Л. «Тайная доктрина» Елены Блаватской в некоторых понятиях и символах» / Лариса Дмитриева. – М. : Амрита-Урал, 1994. – 625 с. – Бібліогр.: 320 назв.
3. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури / Жайворонок В. В. – К. : Довіра, 2006. – 703 с. – Бібліогр.: 200 назв.
4. Купер Дж. Энциклопедия символов / Купер Дж. – М. : «Золотой век», 1995. – 401 с. – Бібліогр.: 590 назв.
5. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій / В. І. Лубський, М. В. Лубська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 776 с. – Бібліогр.: 400 назв.
6. Маковский М. М. Сравнительная мифологическая символика в индоевропейских языках / М. М. Маковский // Образ мира и миры образов. – 2015. – № 6. – С. 36–44. – Бібліогр.: 17 назв.
7. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу / Іларіон Митрополит. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 424 с. – Бібліогр.: 120 назв.
8. Михеева Ю. А. Веб-форум как речевой жанр виртуальной коммуникации / Ю. А. Михеева // Интерактивная наука. – 2016. – № 3 (25). – Библиогр.: 4 названия, DOI:10.21661/r-79987.

References

1. Bratko-Kutynskiy O. (1996). Fenomen Ukrainy. K.: «Vechirniy Kyiv», 304 (ukr).
2. Dmitrieva L. (1994). «Tainaia doktrina» Eleny Blavatskoi v nekotorykh poniatiiakh I simvolakh. M.: Amrita-Ural, 625 (rus).
3. Zhaivoronok V. V. (2006). Znaky ukrainskoi etnokultury. K.: Dovira, 703 (ukr).
4. Kuper Dzh. (1995). Entsyklopediia simvolov. M.: «Zolotoi viek», 401 (rus).
5. Lubskiy V. I., Lubaska M. V. (2009). Istoriiarelihi. K.: Tsentruchovoi literatury, 776 (ukr).
6. Makovskii M. M. (2015). Sravnitelnaia mifolohicheskaiia simbolika v indoevropeiski khyazykakh. Obraz mira i miry obrazov, 6, 36–44 (rus).

7. Mytropolyt Ilarion. (1992). Dokhrystyianski viruvannia ukrainskoho narodu. K.: AT «Oberehy», 424 (ukr).
8. Muxeeva Yu. A. (2016). Veb-forum kak rechevoj zhanr vvirtualnoj kommunykasyy. Ynteraktyvnaya nauka, 3 (25), DOI:10.21661/r-79987 (rus).

*Статтю рекомендовано до друку
кандидатом філологічних наук, доцентом,
доцентом кафедри української лінгвістики і методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
Чубань Тетяною Василівною*

Стаття надійшла до редакції 20 листопада 2017 року

Александр Потапенко

кандидат педагогических наук,
профессор кафедры украинской лингвистики
и методики преподавания

ГВУЗа «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический
университет имени Григория Сковороды»,
ул. Сухомлинского, 30, 08400, г. Переяслав-Хмельницкий
potapenko2017@ukr.net

Анна Потапенко

доцент кафедры украинской и зарубежной литературы
и методики преподавания

ГВУЗа «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический
университет имени Григория Сковороды»,
ул. Сухомлинского, 30, 08400, г. Переяслав-Хмельницкий
potapenko2017@ukr.net

**КОНЦЕПТ «ТЬМА» ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ХОЛИСТИЧЕСКОГО
ЛИНГВОКУЛЬТУРНОГО АНАЛИЗА**

Oleksandr Potapenko

Ph. D in Pedagogics, Professor,
Professor at the Chair for Ukrainian Linguistics
and Methods of Education
SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi State Pedagogical
Hryhorii Skovoroda University»,
Sukhomlynskogo str., 30, 08400, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine
potapenkoo2017@ukr.net

Anna Potapenko

Assistant Professor at the Chair for senior lecturer of the chair
of ukrainian and foreign literature, and methodology institution
SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi State Pedagogical
Hryhorii Skovoroda University»,
Sukhomlynskogo str., 30, 08400, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine
potapenkoo2017@ukr.net

**KONCEPT IS «DARKNESS» THROUGH PRISM
OF KHOLISTICHTNOGO LINGVOKUL'TURNOGO ANALYSIS**